

PSYCHOSOMATIEK

5 augustus 1972

Goedenavond, vrienden.

Ook op deze avond moet ik u er op wijzen dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Ons onderwerp mag u vanavond zelf stellen.

PSYCHOSOMATIEK

Zoals het woord psychosomatica reeds aanduidt, gaat het hier om een medische behandeling - een vorm van therapie - waarbij men zowel de psyche - de geest - als de soma - het lichaam - behandelt. Dat men bij de behandeling van ziekten ook de geest betreft, lijkt op het eerste gezicht mogelijk wat ver doorgevoerd. Maar wanneer men bv. kijkt naar de conclusies die voortkomen uit de psychiatrie, zo zal men tot het besluit komen dat er heel wat mensen zijn die aan kwalen lijden, welke inderdaad een psychische oorsprong hebben. De kwaal zelf is echter voor de patiënt lichamelijk en kan dan ook een verandering in diens gesteldheid teweeg brengen. De mens voelt zich werkelijk lichamelijk ziek. Indien bv. spanningen of pessimisme aanleiding werden tot het ontstaan van de kwaal, zo zal het u duidelijk zijn, dat deze kwaal niet zonder meer middels een zuiver psychische behandeling te genezen is. Nu gaat men het lichaam medicijnen verstrekken. Hiermee bereikt men dat de kwaal of althans de symptomen van de kwaal, onderdrukt worden. De mens kan dan psychisch gemakkelijker en vrijer reageren. Ben je in staat nu ook de psychische oorzaak van de kwaal op te sporen en weg te nemen, dan verkrijg je dus veel sneller een werkelijke genezing.

Het zal u wel duidelijk zijn, dat de psychosomatica feitelijk nog in de kinderschoenen staat. O zeker, men kent deze benadering van kwalen reeds rond 50 jaren en de laatste 20 jaren maakt deze wijze van behandelen wat meer opgang. Toch is men nog niet zover, dat overall, ook in de praktijk, aanvaard wordt dat het lichaam van de mens en diens psyche een onverbreekelijk geheel zijn. Wanneer ik een psychische kwaal heb, kan ik soms met het een of andere tovermiddelje aardig wat doen. En waar zijn de ouderwetse doktoren die nog nooit gekleurd water met een kleurtje hebben voorgeschreven of broodpillen met vooral een lelijk smaakje er aan. Die dingen werkten inderdaad vaak. In feite was een dergelijk recept een psychische behandeling, want het ging hier om de suggestie. Op dezelfde wijze moeten wij toch wel de algemeen bekende 'bedside manner' - het gedrag van de dokter bij de patiënt - interpreteren: wanneer iemand die, vooral in het denken van de mens, veel meer weet dan je zelf weet, alle tijd neemt en je belangrijk acht, heeft dit vaak op zich reeds een zekere genezende invloed. Is men bovendien in staat je duidelijk te maken, dat je kwaal genezen kan worden, dan voel je je als patiënt meteen opgelucht en prettiger en met enige medicijnen bereikt men dan vaak wonderen.

Ik zou hier onze vriend Henri willen citeren die eens sprak: Een dokter is een man die zegt dat hij je beter zal maken en hoopt dat het waar is. Deze zinsnede lijkt op het eerste gezicht voornamelijk spitsvondig. Maar in hoeveel gevallen staat de medicus niet tegenover een aantal indicaties die hij niet kan verklaren? Er zijn vaak allerhande symptomen dooreen; de mogelijkheid is zeker niet uitgesloten dat meerdere kwalen gelijktijdig actief zijn. Welke daarvan moet hij nu allereerst aanpakken? Maar indien hij de patiënt kan helpen door deze te doen denken dat hij geneest, zal de patiënt zijn medicijnen gemakkelijker opnemen en zullen deze meer actief zijn. Bepaalde depressieve toestanden zullen door de verkregen geruststelling minder op de voorgrond kunnen treden en dus ook de toestand van de patiënt niet beïnvloeden. Door de wijze van optreden van de arts is dus een extra genezende werking verkregen, ook al berust deze uiteindelijk alleen maar op suggestie en meer niet.

In de psychosomata wil men echter een stap verder gaan. Men wil niet alleen maar de patiënt suggereren dat alles in orde is, maar wil ook nog nagaan waar de werkelijke oorzaak voor de problemen schuilt.

De ideale samenwerking in deze gevallen zou bestaan uit een team, samengesteld uit een psychosomaticus, een psychiater en zo mogelijk een internist. Wanneer die drie samenwerken, beschikt men immers over een team dat alle aspecten van de kwaal kan controleren en onderzoeken, terwijl een volledig goede behandeling mogelijk is op elk terrein. De man die de interne afwijkingen opspoort kan zeggen: uit bloedbezinkingstest, urineonderzoek, uit verdere onderzoeken blijkt, dat deze zaken in het lichaam niet normaal functioneren. De psychiater zal kunnen nagaan wat voor complexiteiten en innerlijke tegenstellingen, welke problemen de patiënt schijnen te kwellen. De psychosomaticus kan dan zijn behandeling baseren op beide aanwijzingen en geheel verantwoord ondersteund door deskundigen optreden als een psychotherapeut die ook zonder meer in staat is de juiste medicijnen voor te schrijven en zo een optimale behandeling te waarborgen.

Ik meen, dat deze wijze van genezen een grote stap vooruit betekent in vergelijking tot de normale geneeskunde. Waarbij ik onmiddellijk aantekenen, dat ik het in vele gevallen niet eens kan zijn met de middelen, die worden voorgeschreven. Ik zou daarbij graag zoveel als maar mogelijk afstand doen van allerhande chemische en semi-chemische preparaten die worden toegediend, en liever terug willen gaan naar de schijnbaar langzamer werkende, maar in feite langer werkzame en meer actieve natuurlijke preparaten die over het algemeen ook wel voldoende verkrijgbaar zijn. Maar ja, daaraan zit voor de handel vaak minder winst, zodat deze minder snel als wondermiddelen via intense reclamecampagnes de geneesheren worden aanbevolen.

Bezien wij de ontwikkeling van de geneeskunde in haar geheel, dan valt ons iets eigenaardigs op. In een ver verleden werkte men met een soort helderziende die de aard van een kwaal pleegde vast te stellen. Daarnaast was er een arts die over het algemeen weinig of niets van het functioneren van het lichaam afwist, maar wel over ervaringen beschikte en ingrepen deed, die hem door de helderziende a.h.w. werden gedicteerd. Opvallend is ook, dat medicijnen door deze beiden in samenwerking, soms nog met de kruidkundige als derde, werden voorgeschreven. Was een operatie noodzakelijk, zo beschikte men vaak nog over een sterke hypnotiseur of suggestor die de plaats in nam van de anesthesist en bovendien in vele gevallen door het geven van bepaalde suggesties de genezing beter en sneller kon laten verlopen.

De medische wetenschap - indien men in de oude tijd althans van wetenschap mag spreken - vindt haar bron dus in de magie. En de magie houdt zich bezig met de ziel van de mens, zijn geestelijke achtergronden en het geheel van zijn voorstellingsvermogens. Het lichaam kwam bij de behandeling in feite maar op de tweede plaats. Enige tijd later vinden wij tempels, waar de patiënten o.m. moeten slapen in het licht van de volle maan. Zij krijgen hierdoor, zo stelt men, visioenen. Om door suggestie de genezing te bevorderen en gelijktijdig zeker te maken, dat zij op de gewenste wijze zullen dromen, worden zij bovendien ritueel en plechtig in aanraking gebracht met een heilige slang. Hier gaat men uit van het standpunt dat de patiënt zelf weet wat hem mankeert en dat de patiënt dus onder bepaalde condities in staat zal zijn, zijn eigen geneeswijze voor te schrijven. Dat is natuurlijk niet altijd zo. Want ook in deze dagen ken ik mensen die in feite enige hoestpoeders nodig hebben, maar zichzelf liever een fles rum voorschrijven. Ook hier dragen geneeskunde en genezing een magisch karakter.

Naarmate wij verder de ontwikkelingen volgen, zien wij een medicus ontstaan die wat meer weet over bloedsomloop, de functies van het hart. Hij stoelt nog in de magie en gelooft bv. nog in het evenwicht van de elementen, dat ook binnen het menselijke lichaam in stand moet worden gehouden, en treedt in vele gevallen inderdaad nog allereerst als magiër op. Denkt nu niet dat dit heel lang geleden is. Dit kwam nog voor tot rond 1700. Eerst in de jaren 1800 kregen wij steeds meer te maken met een type geneesheer, dat ik eerder een biologische technicus zou willen noemen.

Dit is de directe voorvader van de nu algemeen gebruikelijke geneeskunde. Hierbij gaat het om het beschouwen van het lichaam, van het gehele lichaam, als een soort mechanisme, waarbij men bepaalde onderdelen kan stimuleren of afremmen in hun functie om zo een begeerd resultaat te verkrijgen. Hiermee is het belangrijkste deel van de mens, de psyche, eigenlijk geheel op de achtergrond geraakt. Dat deze verwaarlozing niet al te lang heeft geduurd danken wij - niet alleen maar wel voornamelijk - aan Sigismund Freud, de man die ging zoeken naar een verklaring voor allerlei complexiteiten in het menselijke gedrag en daarnaast, zij het aarzelend, bepaalde lichamelijke kwalen wel meende te mogen verklaren uit een innerlijke gesteldheid. Het resultaat is verbluffend. Ondanks erkenning valt nu niet de nadruk op een voortaan gelijktijdig behandelen van lichaam en geest om genezing te bewerkstelligen. Bij de therapie valt de nadruk voortaan ofwel op het lichaam, dan wel op de geest.

De wereld wordt steeds complexer en hiermee telt steeds meer de psychologie en de hieruit voortkomende therapeutische benadering: de psychiatrie. De laatste gaat echter nog geheel uit van de innerlijke problemen van de mens, zijn onevenwichtigheden, zijn vroegere ervaringen die ook zijn gedrag beïnvloeden. In de psychiatrie wordt lange tijd het lichaam in feite verwaarloosd. Zeker wanneer het gaat om het tot stand brengen van rust, dan gelooft men in wisselbaden, koude afspuitingen en wat later o.m. aan elektrische en chemische shocktherapieën. Dat het lichaam echter ook bij schijnbaar meer geestelijke kwalen hulp en genezing van node heeft en dat men niet zonder meer mag stellen: indien de geest maar in orde komt zal de rest ook wel in orde komen, schijnt men maar langzaam en aarzelend te willen beseffen. Wij zijn al in de dertiger jaren van deze eeuw, wanneer men aan beide aspecten voor het eerst gelijkelijk aandacht wil gaan besteden. Na de tweede wereldoorlog heeft men, vermoedelijk door het feit dat men met vele soldaten te maken heeft gehad die gelijktijdig aan shock en lichamelijke kwalen leden, een beter inzicht in de zaak. Zo ontstaat dan de psychosomata als een tak van geneeskunde, die overbruggend zou moeten zijn. Zou moeten zijn. Want zover, dat men dit algemeen beseft en aanvaardt, is het nog lang niet.

Indien u mij toestaat nog iets verder vooruit te lopen op de ontwikkelingen, zo mag ik wel stellen dat juist de psychosomata mij de voorloopster lijkt van een werkelijk geestelijke geneeskunde. Maar niet, zoals eens, een zuiver magische, gebaseerd op helderziende waarnemingen die niet eens goed begrepen werden en vergezeld van allerlei interpretaties, waarbij goden of elementen te pas komen. Ik denk aan een werkelijk geestelijke geneeskunde, gebaseerd op het vermogen waar te nemen en kwalen te constateren, lichamen, terwijl men ook afwijkingen van de psyche weet te constateren en door eigen kracht en invloed zowel corrigerend voor de psyche als genezend voor het lichaam weet te werken.

Ik meen dat men inderdaad die richting uit zal moeten gaan. Het menselijke lichaam kan niet onbeperkt verder steeds meer vreemde stoffen en stimuli verwerken, zonder daardoor op zich steeds meer afhankelijk te worden van verdere soortgelijke stimuli. Wanneer de psychosomata in staat is een evenwicht in geest en lichaam te bereiken, zo blijkt toch vaak dat de somatische behandeling nog lange tijd na beëindiging van de psychische behandeling moet worden voortgezet. Volgens mij zou dit overbodig moeten zijn.

In vele gevallen blijkt dit het gevolg te zijn van de gebruikte geneesmiddelen die van zich uit in het lichaam kleinere, secundaire onevenwichtigheden tot stand brengen. Ik ben echter niet van mening dat men zonder meer en te allen tijde van de toediening van geneesmiddelen zal kunnen afzien. Ik weet dat er altijd weer kwalen zullen zijn waarbij het in de eerste plaats noodzakelijk is het lichaam hulp en steun te verschaffen. Maar ik ben er ook van overtuigd dat op het ogenblik vele kwalen worden behandeld op een wijze die niet tot uiteindelijke genezing kan voeren, o.m. omdat de gebruikte geneesmiddelen zelf door gewinningen en lichte vergiftigingsverschijnselen, onder meer een verdere kwaal en dus een nieuw defect doen ontstaan.

Om dit onderwerp af te ronden zou ik nog willen zeggen: De geest van een mens heeft het vermogen de geest van een andere mens te stimuleren.

De geest van een mens en zelfs zijn eigen mentaliteit, zoals hij deze telepathisch of sympathisch uitstraalt, heeft het vermogen in een mens bepaalde zaken aanvaardbaar te maken die hij zonder dit niet onder ogen kon zien. In feite dus een vorm van psychotherapie middels de geest die niet onmiddellijk kenbaar wordt, maar zich pleegt te manifesteren in het rijzen van allerlei herinneringen bij de patiënt die normaal verwerkt blijken te kunnen worden. Daarnaast weet ik dat de mens beschikt over een hoeveelheid levenskracht die hij kan gebruiken om een medemens te stimuleren tot een juist verdelen van eigen levenskracht.

Om u een klein voorbeeld te geven: Stel, dat wij ergens een cyste hebben, een ettering. Vanuit het eigen lichaam zullen dan witte bloedlichaampjes van alle kanten toesnellen om er voor te zorgen dat de indringers de overhand niet krijgen. Maar gelijktijdig zien wij het ontstekings-effect, o.m. kenbaar door een verhoging van temperatuur in de omringende weefsels en daarbij ook nog, dat de toevloed van witte lichaampjes uit het bloed voort blijft gaan, langere tijd zelfs, terwijl dit niet meer noodzakelijk is. Wij zien, dat de temperatuur langere tijd dan voor het bestrijden van de indringers en hun effect noodzakelijk is, hoog blijft - vaak blijkt langere tijd de lichaamstemperatuur op dergelijke punten 2 à 3 graden hoger te zijn dan in de rest van het lichaam normaal is. Wij weten dat hierdoor ook een te groot deel van de levenskracht wordt ingezet en verbruikt. Indien er in het lichaam nog een tweede kwaal aanwezig is, zo is het wel zeker dat gedurende de omschreven toestand te weinig van de levenskracht gebruikt wordt om de weefsels te vitaliseren, de weerstand van de weefsels te vergroten en het normale proces van opbouw en afbraak te stimuleren. Een geestelijk genezer kan de cyste niet zonder meer wegnemen. Maar hij kan er wel voor zorgen dat er minder energie daarvoor gebruikt wordt, dat in feite alleen de werkelijk noodzakelijke levensenergie enz. hiervoor gebruikt wordt. Daarmee krijgen wij vanzelf een betere lichamelijke reactie, die voert tot snellere genezing van de tweede kwaal, terwijl de cyste bij het wegvallen van de indringers door het lichaam langzaam maar zeker geabsorbeerd wordt, of de daarin ontstane vochten een weg uit het lichaam zullen vinden.

Ik geef u dit als een enkel voorbeeld, er zouden er vele andere te noemen zijn. Mijn doel was duidelijk te maken dat met geestelijke genezing voor een patiënt werkelijk veel gedaan kan worden. Ik dacht dat de psychosomata een begin was, een begin in een goede richting. Ik wil echter gelijktijdig stellen dat, zo men wil komen tot een perfectere geneeskunde en ook van de menselijke gevoeligheden en het vermogen naar anderen bepaalde krachten uit te stralen, gebruik zal moeten leren maken. Dan eerst is er volgens mij de mogelijkheid elke patiënt snel, juist en bondig te behandelen en daarbij zowel de psychische als de somatische misstanden uit de weg te ruimen.

Indien u commentaar hebt, bent u welkom.

Vraag: Ik las dat men de functie van de thymus niet geheel kent, maar aanneemt dat dit het orgaan is, waardoor helderziende vermogens worden gestimuleerd. Is dit zo?

Antwoord: Het is niet geheel juist. Wel kunnen wij zeggen dat wij over het algemeen bij een iets overactieve thymus bij de mens een neiging ontdekken bepaalde frequenties waar te nemen dus op een gebied waarop de normale mens dit niet doet. In sommige, maar lang niet in alle gevallen voert dit tot helderziendheid. De helderziendheid is echter niet aan dit effect gebonden; het is ook niet zo dat de thymus het orgaan is, waarin de helderziendheid a.h.w. zetelt.

Vraag: U stelt: geest en stof zijn een geheel. Dan moet ik concluderen dat ook bij het optreden van bv. galstenen of suikerziekte een psychische achtergrond in het geding is.

Antwoord: Bij galstenen is dit niet zo vaak het geval. Indien wij echter inderdaad te maken hebben met een voortdurende ontevredenheid met het leven, hebben wij inderdaad neiging tot malfunctie van bepaalde organen, waaronder de gal, en zien wij een afwijking optreden in de functie van de bijnier. Onder deze omstandigheden is het mogelijk, maar niet noodzakelijk, dat in versterkte mate galsteen wordt afgezet.

Wat betreft het teveel optreden van verhoogd bloedsuikergehalte: dit komt vaak voor als gevolg van sterke innerlijke spanningen.

Begrijpelijk is dit wel: wanneer wij aan een sterke innerlijke spanning onderhevig zijn, verandert zich het evenwicht van de interne secreties en veranderen een aantal van de omzettingsprocessen in het lichaam. Dit treft ook de afscheidingen en processen, waardoor het voedsel op de normale wijze verwerkt en weggewerkt pleegt te worden.

Ik wijs er in dit verband op dat innerlijke gespannenheid of problemen - die vaak in het onderbewuste zetelen - aanleiding kunnen zijn tot een zeer langdurige periode van hardlijvigheid. Door deze spanningen wordt o.m. onvoldoende slijmafscheiding veroorzaakt en ook de vocht-huishouding van het lichaam werkt iets anders, en hardlijvigheid kan een van de resultaten zijn.

Ik hoop overigens voldoende duidelijk te hebben gemaakt dat ik in dit verband verschil maak tussen galsteen en suikerziekte. Bij deze laatste zijn er vormen die als een werkelijke ziekte kunnen worden aangemerkt, omdat de oorzaak is gelegen in het voortdurend falen van een orgaan, zodat voor het lichaam noodzakelijke stoffen niet of niet voldoende worden geproduceerd. Bij dergelijke gevallen zal men inderdaad compenserend op moeten treden. Anderzijds zijn er perioden, waarin bij bepaalde mensen het bloedsuikergehalte inderdaad veel te hoog is. Dit komt wel vaak voor, maar hoeft volgens mij niet als diabetes te worden gezien en behandeld.

Steeds weer blijkt dat, zo de patiënt wat wordt gekalmeerd, zich ontspant en een wat regelmatigere voeding neemt, de kwaal als vanzelf verdwijnt. Dit komt zo vaak voor, dat dergelijke gevallen maar zelden onder de aandacht van de medicus komen. Indien u zich realiseert, hoeveel van dergelijke gevallen toch door de medicus geconstateerd worden, zult u het met mij eens zijn dat dit een verschijnsel is, dat in de moderne welvaartsmaatschappij bijna alle mensen wel eens treft, ofschoon de nadruk daarbij ligt op de mensen die een leeftijd van 30 jaren overschreden hebben.

Waarmee ons medisch uurtje wel achter de rug is en wij iets anders aan kunnen snijden.

DE MAGIE VAN HET GELUID

Een wat eigenaardig onderwerp. Dat geluid werkelijk een magische werking kan hebben is echter wel verklaarbaar: u hoort immers geluid wel alleen bewust met de oren, maar in feite hoort u, neemt u geluid waar met uw huid, uw voetzolen en zelfs uw haren. Zo goed als de ademhaling niet alleen door de longen geschiedt, wordt geluid ook niet alleen door de oren waargenomen, ofschoon horen voor de mens met gehoor geassocieerd is en dus met oren.

Wanneer ik bepaalde geluiden tot stand breng, hebben dezen een lichamelijke werking. Dit laatste blijkt vooral het geval te zijn, wanneer men te maken heeft met subsone geluidstrillingen, die het gehoor niet meer registreert. In vele gevallen blijkt de mens op dergelijke trillingen met angstgevoelens te reageren. Met supersone geluiden zien wij iets dergelijks. Ook dezen hoort de mens niet. Denkt u maar eens aan het hondenfluitje. De mens hoort niets, de hond zegt onmiddellijk: wie fluit daar naar mij? Ook deze trillingen blijken in staat te zijn om de mens te stimuleren. Zij kunnen de mens gevoelens van neerslachtigheid bezorgen, maar andere supersone geluiden brengen de mens tot emotionaliteit of zelfs vreugdigheid.

Ik stel dit voorop om duidelijk te maken dat, zo geluid door mij een magische kracht wordt genoemd, ik dit zeker niet doe omdat er allerhande toverwoorden zouden bestaan. Geluid kan op het zenuwstelsel van de mens inwerken, ook zonder dat er een bewuste auditieve receptie plaats vindt. Hierdoor wordt de mens beïnvloed, worden zijn emoties opgewekt en kan zelf een wijziging in zijn glandulair evenwicht tot stand worden gebracht. Waarmee het u duidelijk zal zijn geworden, dat elke vorm van geluid magisch kan zijn.

Denk eens aan muziek. Stel dat u van vioolmuziek houdt en aandachtig luistert. Dan kan deze muziek in u allerhande associaties tot stand brengen. Indien een werkelijk goede viool wordt gespeeld door iemand, die een meester is en dus een werkelijk goede streek heeft, zo blijkt het instrument boventonen op te wekken die men niet, althans niet bewust, hoort. Dan treedt het verschijnsel op, dat de luisteraars de melodie gaan interpreteren in vormen en gevoelens, die in feite worden opgelegd aan hen door de boventonen.

Ritme kan eveneens een inwerking hebben. Wanneer men naar een beatband luistert, zal men zich vaak afvragen wat de mensen nu aan een dergelijke muziek vinden. Ben je echter bij een uitvoering aanwezig en voel je al die zware ritmische tonen met groot geweld op je af komen, dan werkt het geheel verdovend. Onder bepaalde omstandigheden word je er gewoon high van. Overigens is dit niets nieuws. De negers hadden dit reeds veel eerder ontdekt. Hun rituele bijeenkomsten worden opgeluisterd door orkesten die alleen bestaan uit trommels, vaak vijftien of meer verschillende. Dit geluid dat hen een religieuze fervor geeft, dat hen zichzelf geheel doet verliezen, is voor hen magisch. Men zegt dan ook, dat de taal van de trommen de kracht van de goden stimuleert. Wie wel eens de klank van echte voodoodrums heeft gehoord, zal beseffen hoe waar dit is. Zelfs een blanke wordt, of hij wil of niet, zelfs wanneer hij ze alleen maar in de verte hoort, erdoor gegrepen en komt onder de indruk. Ik doel natuurlijk niet op de toeristenvoorstellingen, waar iemand wat op een bongo roffelt, een onschuldig hoen bloedig geslacht wordt en iemand wat ronddraait met wat glazige ogen. Ik bedoel de echte voodoo.

Het is duidelijk: geluid bevat inderdaad een soort magie. De mens zelf beschikt over een instrument, dat hij voor soortgelijke doeleinden kan gebruiken: de menselijke stem. Wanneer wij de stem op de juiste wijze weten te gebruiken, brengen wij niet alleen voor anderen begrijpelijke klanken voort, maar kunnen ook bepaalde onder- en boventonen veroorzaken. Het is een bekend feit, dat een tenor door op een bepaalde hoogte een toon aanhoudend te zingen, een glas kapot kan laten springen. M.a.w.: de vibratie wordt voortgezet in de omringende materie. Indien er bepaalde zaken in de omgeving zijn die mee gaan vibreren, daar zij door het harmonische van het stemgeluid worden getroffen, geven zij ook een eigen klank af. Deze klank kan sub- of supersoon zijn: men hoort ze niet, maar ondergaat ze wel. Een juist gebruik maken van deze mogelijkheid, het gebruik maken van galm, het juist intoneren behoort tot de geheimen van het magische gebruiken van de stem. Ik zou hier natuurlijk nu voorbeelden kunnen gaan geven zoals wij reeds zo vaak hebben gedaan. Maar indien u naar mij luistert en alleen maar in mijn stemgeluid een enkele kleine vibratie verandert, lijkt het opeens of ik in een geheel andere taal spreek en u wordt hierdoor enigszins gegrepen. Het is net, alsof mijn woorden meer nadruk en betekenis voor u krijgen. Toch is er geen sprake van een spreken met meer nadruk. Ik laat de stem alleen op enkele tamelijk scherpe, en daardoor ook supersonisch, vanuit de omgeving komende vibraties te veroorzaken, die zo op u inwerken. Wanneer u een steravond bijwoont en het treft, dat u een goede celebrant treft, zal hij vaak alleen al met zijn stemgeluid bepaalde krachten kenbaar maken. Alweer: omdat met dit stemgeluid bepaalde trillingen worden gewekt, die u beïnvloeden.

Wat ons brengt tot een deel van het onderwerp, dat misschien wat minder wetenschappelijk aandoet, maar mogelijk mede daarom ook dichter ligt bij de werkelijke magie. Er zijn trillingen van licht en van geluid die door kunnen dringen in onder meer de astrale werelden. Vandaar dat ultravioletstraling elke bijeenkomst, waarin geesten actief zijn, zeker wanneer deze stoffelijk kenbare tekenen moeten geven, pleegt te verstoren, terwijl bij infrarood licht de verschijnselen ongehinderd tot stand komen en zelfs gefotografeerd kunnen worden. Er zijn dus trillingen die, zo stel ik, andere, althans voor de mens niet stoffelijk kenbare werelden, kunnen beroeren en daarin ook een bepaalde invloed kunnen uitoefenen, aandacht kunnen trekken. Dit maakt het misschien ook wat begrijpelijker dat een magiër die een bezwering uitspreekt, daarbij een voorkeur heeft voor een bepaalde taal. Het lijkt vreemd, wanneer je hoort dat iemand bepaalde aanroepingen alleen maar in het Sanskriet zegt te kunnen doen. Je zou menen dat dit ook in het Nederlands of welke andere taal voor hem mogelijk zou moeten zijn.

Er kan tussen talen een groot klankverschil bestaan. Ik wil u dit even demonstreren en neem als voorbeeld een aanhef van een incantatie, gebracht in het Nederlands en in het Engels.

-Ik roep tot u in naam van hem, die verborgen is achter de geheime naam. Bij deze naam, die ik ken, bezweer ik u, kom tot mij, gij dienaren van....

Verder ga ik niet, want ik ben nu eenmaal niet bezig om iets op te roepen, maar om iets te demonstreren. Er bestaat een praktisch gelijke incantatie in het Engels, die echter toch een geheel andere klank heeft en meer invloed uitoefent. Luister maar:

-In the mighty name of the unknown I call to thee. In the name I know. The name graven in my heart I say to you: Obey and come to me, oh thou mighty servants of...

Bemerkt u een verschil? (ja) Om het nog duidelijker te maken, heb ik een klein trucje gebruikt en ook de intonatie van de stem veranderd in overeenstemming met de gebruikte taal. In het verschil dat u constateert ligt dus wel enige overdrijving. Toch is er wel degelijk sprake van een verschil in tonaliteit en klankverandering, die ook met de mens vreemde dingen kan doen. Overigens kunnen wij dergelijke verschillen ook in het Nederlands vinden. Luister eens naar deze twee voorbeelden:

-Langzaam rolt de witte wagen door de stille straten heen. Gij winkelende kwinkelende waterding met uw zwarte kabotseken aan.

Een ander ritme, een andere tonaliteit, maar ook wel degelijk een andere uitstraling, wat eens te meer duidelijk maakt, dat ook het woord wel degelijk magisch kan zijn. En het gaat daarbij heus niet om de eigen betekenis van de woorden, maar voornamelijk om de klanken.

Wij kunnen stellen dat het geluid een inwerking op de mens heeft en daarnaast inwerkingen tot stand kan brengen die nog veel verder gaan dan dit. Wanneer een bepaald geluid op een mens een bijzondere indruk maakt, zo vraag je je onwillekeurig af, waarom juist dit een dergelijke gevoelsreactie tot stand brengt. Ik kies maar weer een overbekend voorbeeld uit de muziek: de danse macabre van Saint-Saëns. De viool hierin speelt met een verstemde g-snaar. Er is dus iets veranderd in een verband, dat men gewoonlijk als harmonisch beschouwt. Dat trekt al de aandacht. Forse streken wijzen op de eigenaardige klank, waarna de viool verder zeer melodisch en in feite romantisch verder speelt. Het stuk is wat ouderwets, overdreven romantisch misschien zelfs. Maar wanneer een werkelijk goede violist niet te trots is zich hieraan eens te wagen, lopen u toch de koude rillingen ergens over de rug. De oorzaak ligt in supersone trillingen, veroorzaakt door de verstemming van die g-snaar t.a.v. de andere snaren en instrumenten. De zo gewekte trillingen kunnen u onder omstandigheden zelfs de haren te berge doen rijzen. Luistert u naar het eindkoor van de 9e van Beethoven, dan zal u opvallen dat dit iets hoopgevends, iets blij's zelfs heeft. Met een kleine verandering in ritme blijkt echter de gehele gevoelsbetekenis van dit koor te veranderen. Kennelijk is het de opeenvolging van tonen plus de juiste interval tussen de verschillende tonen zeer belangrijk voor het bereiken van het juiste effect.

De magie van het geluid wordt hier kenbaar door het botsen van klanken, waardoor bepaalde onder- en boventonen ontstaan die de mens niet bewust hoort, maar die hij wel emotioneel ondergaat en in hem zelfs bepaalde sympathische werkingen tot stand kunnen brengen. Deze sympathische werkingen blijken niet door de muziek zelf te worden veroorzaakt, maar het gevolg te zijn van allerlei emotionele associaties, die door de niet bewust gehoorde boven- en ondertonen worden gewekt. Zo komt het ook dat mensen bij bepaalde muziek visioenen zien. Zo zijn er mensen, die zeggen: Wanneer je Chopin goed hoort spelen, is het als een netwerk van witte lijnen tegen een diepblauw vlak. Hoe komt men aan deze kleurassociatie? Waarschijnlijk speelt hierbij ook de hartstochtelijke rust, die toch weer onstuimigheid suggereert naar voren als een mystiek blauw, waartegen het spel van de tonen zich als witte lijnen aftekent.

Men zou mogen stellen dat emotie door associatie wordt omgezet in kleuren, zodat de persoonlijke kleurbeleving hier bepalend is voor het beeld.

Ook in de muziek beleeft men dus vaak, zonder dit geheel te beseffen, de magische aspecten van het geluid. Maar laat ons eens gaan zien of het geluid in uw moderne steden de mens mogelijk ook zonder diens bewust beseffen, beïnvloedt. Want in de grote steden klinkt voortdurend de symfonie van de waanzinnige arbeid. Daar ratelt, daar knettert, daar scheurt, daar sist, daar huilt het verkeer, met mogelijk op de achtergrond het gestamp van machines, het geratel van een trein op een viaduct, het gieren van een tram in een bocht. Wanneer u dit hoort, zo hoort u dit niet eens bewust meer. Maar wat blijkt? Het blijkt dat het menselijk zenuwstelsel door al dit geluid wel degelijk geschaad wordt. Het blijkt dat geluiden die de mensen niet eens meer bewust schijnen te horen, die zij zover weten uit te schakelen, dat zij op normale toon een gesprek voeren in een omgeving, waarin alles door het de omgeving dominerende geluid onverstaanbaar wordt, in hun zenuwstelsel en vaak ook in hun gevoelsleven worden aangetast door ditzelfde geluid, dat zij menen haast niet meer te bemerken. Ook hier heeft het geluid wel degelijk een soort magische invloed. Het feit dat in de moderne stadssamenleving zoveel mensen neurotisch zijn, is voor een niet gering deel te danken aan deze lawaaioverlast. Let wel: het gaat niet om geluiden, waaraan u zich ergert alleen. Dat is bewuste irritatie, maar ook onbewuste irritatie blijkt deze schadelijke invloed te hebben op het zenuwstelsel en via dit zenuwstelsel ook op het lichaam.

Waarbij wij, zonder dit bewust te willen, iets van de psychosomatica ontmoeten te midden van de magie van het geluid. Ik heb u dit alles nu verteld, niet omdat u er zelf nu ook veel mee kunt doen. Want om geluid te beheersen heb je een objectieve kennis nodig omtrent b.v. de eigen stem. En de meeste mensen weten - vaak gelukkig voor hen - niet hoe hun stem in de oren van anderen klinkt. Maar indien je wel in staat bent je stem geheel te beheersen en daarin dermate suggestieve tonen weet te verwerken, dat zij a.h.w. doordringen in het gevoelsleven van de mensen, zo is het mogelijk aan de mensen zeer veel over te dragen, dat zonder dit middel niet meer te dragen zou zijn, daar een bewuste overdracht middels bv. woorden veelal faalt.

Indien u op onze avonden wel eens geluisterd hebt naar het 'schone woord', zo zult u wel ontdekt hebben dat vele van onze sprekers - maar niet allen - dit kunstje kennen. Zij maken van een soort woordenstampot een gedicht, niet omdat hetgeen zij zeggen werkelijk een gedicht is, maar omdat zij goochelende met geluid, zoveel associaties weten te wekken, dat uzelf een gedicht maakt uit een woordenreeks, die zonder de intonaties maar weinig te zeggen heeft. Dit is een fenomeen dat u bijna elke vrijdag mee kunt maken. Soms word je er enigszins doof voor, wanneer je het al te veel hoort. Dan doet het je niet zo heel veel meer, want ook hierbij treedt gewenning op. Toch blijkt ook hier telkenmale weer het door mij bedoelde effect: redelijke factoren in de mens worden uitgeschakeld, of tijdelijk vervangen door associatieve factoren.

Laat ons dan rustig stellen dat het geluid werkelijk een magische waarde heeft, zodat de mens die het goed weet te gebruiken, daarmee vaak zeer veel zal weten te bereiken. Men kan daardoor de redelijke vermogens van mensen uitschakelen en associatieve en emotionele factoren inschakelen. Hij kan argumenten die redelijk geen overtuigingskracht hebben, een betekenis geven voor de toehoorders die ver boven alle redelijke kracht en waarde daarvan uitgaat. De mens kan met het geluid het gevoelsleven van zijn medemensen afremmen of stimuleren. Hetzelfde kan hij bereiken met muziek en met elke vorm van geluid die te produceren is. Daar het gebruik van geluid een aantal niet zonder meer te constateren en te verklaren werkingen ten gevolge heeft, is geluid magie.

Hebt u commentaar?

Vraag: Ik heb eens in een astrologisch boek gelezen dat elke mens een kosmische grondtoon heeft. De steenbok zou bv. de grondtoon a hebben. Mogen wij hier waarde aan hechten?

Antwoord: Indien u weet wat werkelijk verstaan wordt onder een kosmische grondtoon, kunt u er wel enige waarde aan hechten. Maar de meeste mensen denken dat die kosmische grondtoon kan worden uitgedrukt in de termen van het normale do-re-mi-fa-sol. Maar deze kosmische grondtoon staat in feite echter voor een kosmische trilling van bepaalde kwaliteit. Dan is het gestelde wel degelijk ergens waar, omdat de opbouw van het menselijke lichaam, die voor een groot deel mede kan worden vastgesteld door uit te gaan van het sterrenbeeld van geboorte, een vatbaarheid impliceert voor een bepaalde kosmische kracht, die het ik bovenal aanspreekt, terwijl bovendien een aantal met de grondtoon harmonische waarden als secundaire invloed werkzaam kan zijn. In zoverre is het gestelde waar. Maar denk dus niet dat voor de een si beter is en voor de ander sol, want wanneer u dit verkondigt, solt u met iets, wat toch dicht bij wetenschap ligt.

Vraag: Gaat er een bijzonder magische waarde uit van het 12-tonige stelsel?

Antwoord: Niet meer of minder dan van andere stelsels. Of u nu dodecatonal of middels een ander stelsel wekt en bv. een Oosters scala met 20 of meer tonen prefereert, de magische werking blijft afhankelijk van hetgeen wij met geluid weten te veroorzaken, niet van het systeem, volgens hetwelk wij het geluid registreren. Men zou ten hoogste kunnen stellen dat men door een systeem te gebruiken, waarin per octaaf meer dan 8 tonen voorkomen, een verfijning mogelijk is van effecten die middels boven en ondertonen bereikt kunnen worden. Maar dit betreft alleen de registratie en veronderstelt verder, dat men de magie van het geluid geheel bewust en volledig beheerst. Daar dit bij de meeste componisten, ook wanneer zij noteren in een ander dan het gangbare stelsel, niet het geval is geweest, kunnen wij ook niet zeggen dat in hun muziek een bijzonder vermogen, een bijzondere en bewust bedoelde magische waarde schuilt. Er komen op dit gebied ongetwijfeld toevalstreffers voor. Zelfs Pijpers heeft er enkele gemaakt. Maar dat wil voor mij nog niet zeggen, dat magisch gezien iets bereikt werd, wat niet zonder meer bij notatie in elk willekeurig tonaal stelsel eveneens bereikbaar zou zijn.

Vraag: Zou geluid ook niet meer kunnen worden ingeschakeld bij de geneeskunde, zoals Steiner beweerd heeft?

Antwoord: Wanneer wij bepaalde soorten van klanken willen gebruiken - het gaat hierbij altijd weer om klankgroepen - omdat zij bijzondere therapeutische effecten zouden hebben, handelen wij zeker niet dwaas. In India heeft men zelfs reeds geconstateerd dat graan gevoelig is voor de klanken van een rietfluit en daarop in wasdom reageert. Maar wij moeten er dan wel rekening mee houden, dat in dergelijke gevallen de therapeutische waarde van een klank niet door de kwaal bepaald wordt, maar door de patiënt zelf. En daarmee komt het Steinersysteem toch wel wat onevenwichtig naar voren. Hetzelfde geldt voor de kleurtherapie, die overigens op grond van de scholing en vooral de maatschappelijke conditionering van de mens wel meer algemeen kan worden toegepast. Gaat u uit van de stelling dat, indien men zowel het geestelijk type als het lichamelijke type van een patiënt aan kan voelen, het mogelijk is deze met geluid gunstig te beïnvloeden, dan zijn wij overigens beland bij de groene magie, waarmee deze stelling en vooral ook de praktijk hiervan heel wat meer te maken heeft dan met de antroposofie. Bij de groene magiërs blijkt steeds weer dat iemand die de geluidstechniek beheerst en daarnaast enigszins helderziend of heldervoelend is, door bij elke patiënt afzonderlijke klanken en klankcombinaties te gebruiken, wel degelijk bij vele patiënten therapeutische resultaten kan bereiken.

Reactie: Ik heb een pianist gekend. Wanneer hij een akkoord aansloeg, veroorzaakte hij bij mij en anderen een golf van ontroering, terwijl een ander op dezelfde piano hetzelfde akkoord aansloeg - wat toch natuurkundig geheel gelijk moet zijn - en deze ontroering uitbleef.

Antwoord: Ik ben bang dat u nu een fout maakt: de piano is hetzelfde, de snaren zijn hetzelfde, maar de aanslag is niet hetzelfde. Bij het aanslaan van een akkoord is de verhouding van de tonen binnen dit akkoord van pianist tot pianist verschillend. Hierdoor zal de één een werkelijk effect kunnen bereiken met een accoord dat, aangeslagen door een ander, galmloos en dood blijft.

Hiermee vrienden, wordt het tijd zo langzaam aan de pauze te gaan denken. Het was een heel gezellig praatje. En zoals altijd: voor je het weet zit je eigenlijk weer midden in de problemen van de menselijke psyche.

Wij zijn begonnen met de psychosomatica en vandaar overgestapt naar de magie van het geluid. Maar hebt u ontdekt, dat wij altijd weer terugkeren naar onze eigen harmonische waarden en evenzeer in onze verwerking van het geheel ook naar de in ons bestaande disharmonieën? Dezen zijn, zowel in de geneeskunde als in de magie, uiteindelijk altijd weer bepalend. Alles waarop wij reageren, heeft dan ook eigenschappen die in ons reeds aanwezig zijn. Zo kunnen wij zeggen dat de mens die leert de eigen psyche beter te begrijpen - ofschoon je die nooit geheel leert kennen - en zo ook iets gaat begrijpen van zijn eigen wijze van reageren op de wereld, steeds weer in het voordeel blijkt te zijn, vergeleken met anderen die dit nog niet hebben bereikt. Want degene die zover is, kan begrijpen wat er gebeurt, zal zelfs kunnen beseffen wanneer hij door geluid, muziek of op andere wijze gemanipuleerd wordt, zo goed als hij zal beseffen dat hij door gebruik te maken van bepaalde geluids- en kleurstimuli etc., voor zich een zekere lichamelijke en geestelijke toestand kan bereiken, zoals volledige rust. Hij kan dus vele inspanningen en concentraties overbodig maken door het gebruiken van voor hem passende factoren als b.v. een mandala of iets dergelijks.

Ik hoop dat u over dit alles eens een keer na zult willen denken. Na de pauze krijgt u een andere spreker.

Goedenavond.

HET SAMENGAAN VAN WETENSCHAP EN OCCULTISME

Goedenavond, vrienden.

Ook in dit tweede gedeelte van de avond mag u zelf kiezen waarover wij gaan spreken. Hebt u dus een voorstel?

Voorstel: Vakantie.

Antwoord: Daar moet je niet over praten, dat moet je beleven. De meeste mensen doen zoveel aan hun vakantie dat het geen werkelijke vakantie meer is, maar een extra curriculaire inspanning, waarvan je dan op het werk weer uit kunt rusten.

Voorstel: Het samengaan van wetenschap en occultisme.

Antwoord: Dat is een van de moeilijkste dingen die er bestaan, omdat het occultisme voor de wetenschap ten hoogste een duistere wetenschap betekent, welke niet bewijsbaar is en die zelfs zichzelf niet wenst te bewijzen. Met het gevolg dat het occultisme zich onttrekt aan de proeven en bewijsbaarheden, plus regelmaat die de wetenschap noodzakelijk acht om wetenschappelijk het bestaan van iets als zeker vast te stellen. Eigenlijk is het wel leuk: vele mensen die denken wetenschappelijk te denken, en wijzen omentwille van hun wetenschap alles, wat maar enigszins naar het occulte zweemt, af. Dat doet mij denken aan een kind dat zijn ouders niet meer wil kennen.

Want waar komt de wetenschap vandaan? De geneeskunde komt voort uit een geloof dat goden invloed hebben op het menselijke welzijn en de daarbij behorende magie. De chemie komt van de alchemie. En de alchemie benaderde eerst de wetenschap op het ogenblik dat men niet meer geloofde, dat men bovennatuurlijke dingen deed wanneer er op aarde met het mengen van stoffen eigenaardige effecten werden bereikt. Of neem de techniek. Deze bestaat heden voor- namelijk dankzij een groot aantal erkende regels en wetten. Vroeger kende men die regels en wetten wel niet, maar beheerste men bepaalde technische zaken wel degelijk.

Alleen beschouwde men die techniek vaak als het gevolg van een goddelijke inspiratie. Boten dreven al voordat Archimedes uitgleed in het bad en werktuigen werden gemaakt en gebruikt in dagen dat men hun bruikbaarheid nog aan bezweringen weet en niet aan materiaaleigenschappen. En denk eens aan de astronomie, die vaak neusophalend snuffelt aan de astrologie en deze onmogelijk en onwetenschappelijk vindt. Maar diezelfde astronomie heeft zijn bestaan en zelfs een groot deel van haar kennis en ontwikkelingen mede te danken aan mensen die in de sterren aan de hemel het hemelschrift wilden lezen, waarin geschreven stond wat de goden omtrent de mensen besloten hadden. M.a.w.: De astronomie dankt haar ontstaan aan de wichelarij. Het is dus niet zo vreemd wanneer ik veronderstel dat men in naam van de wetenschap vaak stelling neemt tegen het occultisme, omdat deze wetenschap zelf van occulte origine is.

Iets daarvan zien wij nog in de mentaliteit. Het is natuurlijk helemaal niet nodig dat je alle kwalen van de mensen uitdrukt in latijn, zeker niet wanneer je spreekt tegen mensen die deze taal niet begrijpen. Wanneer iemand te vet is geworden zegt men niet: u bent te dik, maar mompelt men eerst iets over een "surplus acutus" of iets dergelijks. Zoals men niet zegt: ik zal je wat water met een kleurtje geven, maar spreekt over aqua distellata, wat veel deftiger lijkt. Bovendien denken de mensen dan dat zij gedistilleerd krijgen, dus hebben zij er nog trek in ook. Ik steek er wat de draak mee.

Maar zelfs in de economie zegt men liever niet: een te groot bedrijf jaagt de kosten op en is moeilijk rendabel te maken. Men zegt liever: wanneer men werkt buiten het rechte deel van de gauss-kromme, ontstaat een onrendabel geheel. Zo klinkt het wat beter en bovendien weten niet-vaklieden niet zo gemakkelijk, wat je bedoelt. Soms denk ik wel dat het grootste voordeel van een wetenschappelijke opvoeding voor veel mensen wel is, dat zij de feiten zo uit kunnen drukken, dat niemand precies begrijpt wat er eigenlijk wordt gezegd.

Ook in de wetenschap zelf zijn vreemde woorden, zelfs wanneer je die niet begrijpt, het bewijs van wetenschappelijkheid aan het worden. Vandaar dat enkele studenten in Ierland de kans hebben gezien op een universiteit als z.g. vreemde gastdocenten op te treden en een lezing te houden voor het geheel van deze universiteit inclusief alle geleerde docenten. Iedereen zat ijverig ja te knikken toen deze lezing werd gehouden, al begreep niemand er iets van - wat de lectores overigens ook niet deden. De gehele bejubelde lezing bestond alleen uit vele vreemde woorden en wetenschappelijke onzin. Toen de zaak later uitkwam, werd het een groot schandaal.

Laat mij echter die wetenschap niet al te veel aanvallen, want zij heeft ook vele goede zijden. Indien de occultist ook eens bereid zou zijn alles wat hij innerlijk beleeft en middels magische krachten bereikt, voortdurend te testen tot hij precies weet welke resultaten hij onder bepaalde omstandigheden kan bereiken, zo zou hij uiteindelijk veel gemakkelijker en beheerster gebruik kunnen maken van vele waarden die nu nog occult heten. Helaas geldt bij al te veel mensen wanneer het om geloof en occultisme gaat: het is te hoog, daar mag je niet aan komen. Nu neem ik aan dat bepaalde geloofs- en occulte waarden die daadwerkelijke mogelijkheden bieden, inderdaad voorlopig nog te hoog zijn, zodat je er niet aan kunt komen. Maar dat komt toch heel wat minder voor dan men voorgeeft. Daarnaast worden de mensen maar al te vaak geconfronteerd met zaken die wetenschap schijnen te zijn, maar dit in wezen zeker niet zijn. Ik wil niet hatelijk zijn. Maar neem bv. de psychologie. Dit is een wetenschappelijke interpretatie van een filosofische benadering van de innerlijke gesteldheid van de mens en diens bestaan op geestelijk terrein. Of neem de theologie eens, die vaak als wetenschap wordt beschouwd. Deze bestaat in feite uit de kunst een God uiteen te rafelen, waarvan je niet eens kunt bewijzen dat Hij bestaat.

Dergelijke zaken maken het menselijke streven nogal eens bedenkelijk in mijn ogen. Aan de andere kant stel ik echter: de mens kan deze krachten gebruiken, zelfs wanneer dit vaak op een zuiver persoonlijke basis gaat. Zo kunnen wij toch de waarden en eigenschappen, de mogelijke grondregels die hieraan ten grondslag liggen, constateren en vastleggen.

Indien wij voldoende voorwaarden en regels hiervan leren kennen, zullen wij ook degenen die hun eigenschappen en kwaliteiten niet zo gemakkelijk erkennen en beheersen, duidelijk kunnen maken in welke richting zij moeten werken en experimenteren om z.g. occulte gaven en wijsheid te ontwikkelen.

De verhouding tussen wetenschap en occultisme doet mij vaak denken aan een soort broederstrijd. Er zijn veel wetenschapsmensen die zich wel degelijk met het occultisme bezighouden. Maar vaak komen zij dan in moeilijkheden. Wanneer je als wetenschapsmens het occulte als wezenlijk onderschrijft, is er altijd wel iemand die de wereld vertelt dat je op dit terrein te bijgelovig bent en niet wetenschappelijk kunt denken. Wat het gevaar in zich bergt dat je de erkenning als wetenschapsmens verliest bij geleerden, alleen omdat je met wetenschappelijk denken en middelen zaken onderzoekt, waarvan anderen beweren dat zij niet kunnen bestaan. Het is zeker, dat er in het verleden heel wat wetenschapsmensen op die wijze in moeilijkheden zijn gekomen en hun aanzien hebben zien slinken.

Toch ben ik ervan overtuigd dat er een tijd komt, waarin wetenschap en occultisme steeds meer naar elkaar toe zullen groeien. De mens heeft zijn lichaam ontdekt en leren kennen, hij heeft de materie en haar samenstelling ontdekt. Ik meen dat hij nu zo langzaamaan toch wel rijp is voor het ontdekken van zijn eigen mentale mogelijkheden en mentaliteit. Wie aan dit laatste begint komt altijd terecht bij het onbekende deel van het ik, dat Jung wel het ondoordringbare gebied heeft genoemd. De rede vindt hier geen toegang, maar er is alle reden om aan te nemen dat hier vooral de menselijke geest in schuilt. Wanneer je eenmaal het gebied, waarin die 'geest' verborgen is, omschrijven kunt, alle grensmogelijkheden daarvan leert kennen en zelfs de verschillen leert kennen tussen dit onbekende gebied en de mentale mogelijkheden van de mens, zal men zelfs de krachten, die uit dit onbekende komen, als zodanig leren kennen en kunnen registreren. Daarmee wordt een groot deel van hetgeen nog steeds occult genoemd wordt binnen het bereik van de rede en zelfs de menselijke logica gebracht.

Zelf meen ik, dat reeds in deze dagen vele tekenen duiden in deze richting. Zo kent men de parapsychologie, een wetenschap die nog zeer jong is, maar toch probeert boven de normale vaststellingen en mogelijkheden van de psychologie uit te gaan en zo iets van de begaafdheden en mogelijkheden van de mens op verantwoorde wijze te omschrijven en vast te leggen. Ik stel dit, ofschoon op het ogenblik de parapsychologie in feite niet veel meer is dan de fenomenologie van het onverklaarbare in de mens. Er zal echter steeds weer een ogenblik komen, ook hier, waarin het tot dan toe onverklaarbare verklaarbaar wordt. Indien wij ons bezighouden met de dieptepsychologie, zo ontdekken wij ook hier een toenemende neiging innerlijke waarden en krachten van de mens te erkennen en toegankelijker te maken. Dit betekent dat de wetenschap steeds verder doordringt op het terrein van het occultisme.

Nu werd wel eens beweerd dat het grootste deel van het occultisme mystiek is. Dit werd natuurlijk vooral beweerd door mensen, voor wie alle mystiek occult is - duister. Maar geheel ongelijk hebben zij niet. Er is altijd weer een ogenblik dat wij komen tot mystiek, tot het niet definieerbaar beleven en van hieruit weer handelen en constateren. Het occultisme gaat voor een groot deel inderdaad van wel beleefbare, maar niet zonder meer constateerbare krachten en waarden uit. Wanneer wij weten dat de filosofen van deze tijd steeds verder doordringen in de richting van het voor de mens nog niet constateerbare, dat zij grote torens van gedachten hebben opgebouwd op enkele nog niet geheel geïnterpreteerde, maar wel geconstateerde feiten, zo wordt duidelijk, dat alles wat nog occultisme heet, steeds nader wordt gebracht tot de mens en het menselijke denken en daarmee ook steeds meer aanvaardbaar zal worden geacht door de wetenschap.

Ik ben er van overtuigd dat het occultisme in komende tijden door de wetenschap steeds meer benaderd en bestudeerd zal worden, tot de occulte wetenschappen en de mundane wetenschappen geheel met elkaar versmolten zullen zijn en tezamen een vergroting van de menselijke mogelijkheid tot beheersing van het ik en het milieu zullen vormen.

Daarmee heb ik mijn mening wel voldoende duidelijk weergegeven. Maar als er iemand is die meent hierop nog iets te moeten zeggen, kan hij zijn gang gaan.

Reactie: U zult het wel met mij eens zijn dat er vele belangrijke wetenschapsmensen zijn, die alle ruimte laten zowel voor het geloof als ook voor datgene wat zij niet kunnen omvatten.

Antwoord: Ik ben het geheel met u eens. Maar dan moeten wij toch wel even stellen, dat er een groot verschil is tussen de wetenschapsmens, de wetenschapsman en de wetenschap.

De wetenschapsman is iemand die, binnen het kader van een bepaalde discipline, uitgaat van de feiten, waarbij hij buiten deze discipline onderworpen blijft aan de conditionering van zijn milieu. Een mens kan dus in het ene punt zich alleen en geheel redelijk op feiten baseren, terwijl hij op andere punten uitgaat van geloof en geloofsstellingen die niet bewijsbaar en zelfs niet logisch hoeven te zijn. Dit zien wij steeds weer.

De wetenschapsmens is iemand die meent zijn gehele leven te moeten bouwen op feiten, waarbij hij zich voor het constateren van die feiten houdt aan hetgeen in de wetenschap aan maatstaven wordt gehanteerd t.a.v. bewijsbaarheid. Deze mensen zullen in vele gevallen ook hun geloof niet geheel verwerpen, maar geven toe, dat dit geloof voor hen geen innerlijke waarheid meer is, maar dat zij tot een aanvaarden van de uiterlijke stellingen en gebruiken komen op grond van een niet te omschrijven behoefte.

En dan is er de wetenschap nog. Laat ons niet vergeten dat wetenschap altijd weer op een vaste methodologie is gebaseerd, vaste systemen en reeksen van bewijsbaarheden hanteert en zich hierbij pleegt te baseren op regels en wetten, die, ofschoon zij natuurlijk niet als onomstotelijk waar worden gesteld, toch als een soort onveranderlijke waarheid worden gehanteerd. Soms zelfs in een mate, dat men hier over een bijgeloof zou kunnen spreken.

Maar naarmate de wetenschapsman groter is, beseft hij ook beter hoe beperkt zijn kennis is op alle gebied buiten zijn gekende discipline, terwijl hij zelfs binnen het kader van die discipline de beperktheid van zijn vermogens erkent. Maar daarvoor is hij dan ook een groot denker en een groot mens. Er zijn echter vele kleinere wetenschapsmensen die zichzelf alleen groot kunnen achten, wanneer zij op grond van hun wetenschappelijkheid alles wat hen niet past, de grond in kunnen stampen, ongeacht of dit in de ogen van anderen nu waar en goed is of niet. Vergeef mij deze opmerkingen, zij waren m.i. nodig omdat de laatste soort zeker nog niet is uitgestorven. Wel hoop ik, dat zij in komende jaren steeds verder in de minderheid zal komen. Deze hoopvolle conclusie baseer ik op het feit dat steeds meer wetenschapsmensen beginnen te begrijpen dat hun wetenschap in zichzelf zeer beperkt is, terwijl ook steeds meer wetenschapsmensen beginnen te beseffen dat het gebrek aan overkoepeling tussen de eigen discipline en andere disciplines aansprakelijk is voor de schijnbare tegenstrijdige waarden en de vaagheden die zowel in de wetenschap als in het occultisme voor komen.

Nogmaals: ik heb niets tegen de wetenschap. In mijn ogen is de wetenschap een noodzakelijk instrument voor een mensheid die, eenmaal vervreemd van het natuurlijke milieu, in toenemende mate een beheersen van het milieu noodzakelijk vindt, wil zij zich kunnen handhaven. Op het ogenblik echter, dat wij het instrument tot doel verheffen, brengt dezelfde wetenschap, dit is wel bewezen, de mensheid steeds weer in gevaar. Dan bedreigt zij gelijktijdig het bestaan van de mensheid en beëngt de geestelijke vrijheid van de mens zodanig, dat van een algemene mentale gestoordheid sprake kan zijn.

Ten laatste: ik vind de benadering van de wetenschap ook in uw dagen te specialistisch en meen dat de huidige wetenschappen eerst werkelijk tot ontplooiing zullen komen, zodra tussen de verschillende wetenschappen een werkelijke mogelijkheid tot synthese is ontstaan.

Gong voor de eerste ronde.

Vraag: Wat zou de invloed kunnen zijn van een synthese in de kunst tussen bv. muziek, schilderkunst en dans?

Antwoord: Muziek is over het algemeen een uiting, waardoor emoties kunnen worden overgedragen en in enkele gevallen zelfs gedachtegangen. Ik denk bij dit laatste o.m. aan Bach. De schilderkunst en beeldhouwkunst, zowel de abstracte als de zich op natuurlijk vorm baserende, scheppen configuraties die associaties wekken in de beschouwer en daardoor niet slechts denkbeelden overdragen, maar gelijktijdig een bepaalde sfeer van denken bij de beschouwer kunnen bevorderen en zelf bepalen. Choreografie is een poging - vergeef mij de formulering - atletisch te komen tot uitbeelding van denkbeelden en muziek, waarbij bovendien soms een verhaal verteld wordt, waardoor een zich distantiëren van de stoffelijke zwaarheid voor de toeschouwer gemakkelijker wordt gemaakt. Brengen wij deze uitingen van kunst tot een synthese, dan zouden wij tot het volgende moeten komen: Muziek, die haar uitdrukking vindt in beweging en een beweging, die op zich bestaande, zowel haar onderlijning vindt in de muziek, als een weergave van denkbeeld en sfeer in lijn en kleur. Hierdoor wordt de associatieve betekenis van het geheel verdiept en kan in de beschouwer een innerlijk beeld ontstaan, dat verder reikt dan het geheel van het uiterlijk getoonde en ervaren. Dit impliceert een geestelijke betekenis en de mogelijkheid bepaalde geestelijke belevingen en toestanden door een synthese van kunstvormen mogelijk te maken.

Vraag: Om nog eens terug te komen op de tegenstelling tussen wetenschap en occultisme: komen wij dan niet tot zo iets als "Alle Kretenzers zijn leugenaars, sprak een Kretenzer."?

Antwoord: Het lijkt er wel op, gezien het feit dat een Kretenzer dit stelt, is het echter wel zeker dat niet alle Kretenzers leugenaars zijn, maar het is wel zeker dat hij dit alleen kan stellen, wanneer er inderdaad leugenaars schuilen onder de Kretenzers: ofwel hij liegt zelf, dan wel de anderen zijn leugenaars. En zelfs, wanneer hij de waarheid spreekt, is hij zelf geen leugenaar en liegt hij zelf dus ook. Dat is het probleem, waarmee wij steeds weer worden geconfronteerd: Er zijn geen absolute waarden of normen te stellen. Wij kunnen slechts trachten de waarden en normen zo te benaderen, dat wij, erkennende dat er uitzonderingen kunnen bestaan, komen tot een regel, volgens welke wij de fenomenen voorlopig kunnen benaderen tot het bewijs wordt geleverd, dat zij niet passen in het schema van het gestelde. Wat naar ik meen zeer dicht bij een werkelijk wetenschappelijk denken ligt.

Vraag: Komen wij daarmee echter niet tot inconsequentie?

Antwoord: De mens die denkt consequent te zijn, toont hiermee zijn eigen inconsequentie duidelijk aan, mede daar het gedrag van elke mens dermate inconsequent is, dat degene die stelt consequent te zijn en te leven, daarmee alleen reeds duidelijk maakt, hoe inconsequent hij in feite is. De mens is nog steeds een wezen dat zijn redelijkheid gebruikt als voertuig voor zijn emoties, ook wanneer hij het tegengestelde beweert. Werkelijk geheel consequent denken en leven zou gelijktijdig een ontkennen van eigen waarde, mogelijkheid en betekenis inhouden en dit zou vernietiging voor de mens betekenen.

Vandaar dat elke mens, zelfs in de meest consequent schijnende handelwijzen, denkwijzen en redeneringen altijd weer ergens inconsequent is door uitzonderingen toe te staan, die voor hem emotioneel noodzakelijk zijn, terwijl zij volgens rede en logica niet zouden mogen bestaan.

Het enige, wat wij bij elke mens en gedurende diens gehele leven consequent tot uiting zien komen, is zijn inconsequentie, waarvan hij dan na de overgang de consequenties ondergaat. Indien hij bereid is consequent de consequenties van zijn inconsequenties te aanvaarden, raakt hij bij ons langzaam in, en dat is dan het einde van zijn inconsequenties.

Wat een spel met woorden was, maar op zich niet onjuist is.

Tenslotte zou ik voor u nog drie woorden of begrippen willen definiëren of omschrijven op mijn wijze.

Zoals u weet is mijn z.g. definitie een omschrijving van een gedeeltelijke waarheid op een zodanige wijze, dat zij schijnt een gehele omschrijving van een facet van een voorwerp, woord of begrip te zijn.

Eindstreep: De meet, waar men heen snelt, wanneer men zich met anderen, dan wel met de tijd gemeten heeft. Bij het naderen van de eindstreep pleegt men zich meestal en vaak onnodig nog eens extra in te spannen met als gevolg, dat men als een pudding in elkaar stort.

Panfluit: Een rietinstrument, dat zeer oud is, maar tegenwoordig weer in de mode komt, ofschoon de grote Pan reeds lang ontkend wordt. Maar ja, bokshorens en poten schijnt ook de normale burger tegenwoordig onder zijn waardig uiterlijk steeds meer te verbergen, zodat de klank hem wel past.

Anoe: De voorvaderen, het begrip dat steeds in ons bestaan, onze vorm en denken op de achtergrond schuilt, maar dat wij meer verloochenen, naarmate wij meer trachten zelf iets te zijn en daarom steeds meer trachten te vergeten, dat wij datgene, wat wij slechts zijn, omdat wij voorvaderen hebben gehad.

Dat waren er drie.

HET SCHONE WOORD

Ik eindig nu met het schone woord gebaseerd op wederom drie door u te noemen woorden.

Reactie: Water, muziek, vlam.

Klanken als water uitgestort in de muziek wekken een vlam, waarin het menselijk begrip zichzelf herleeft.

Muziek der sferen,
klanken van oneindigheden
en sterren die zingen.
Wezens, die het leven ondergaan,
zich onderdompelen in waan
om weer te worden, wat zij zijn.
Licht, dat sterker wordt,
vervlochten met kosmische melodie,
dwingend de mens meer zichzelf te zijn.
Veterend vuur, verterend veel,
maar laten toch de mens
de zuivere lijn, die waar hij is.
Wanneer het gemis van zijn
van de illusie van het bestaan,
de waan die zo dierbaar was,
het ik schijnt te verteren,
komt als koele watervloed
de zang der sferen,
Het allerhoogste goed,
de kosmos zelf, doet dan het Ik beseffen:
leren moet ik, hoe waar mijzelf te zijn.
Uit alomvattende melodie,
soms in flarden
door componisten neergeschreven,
vindt de mens zichzelf terug,
niet in zichzelf verdeeld,

maar geheel en één,
met Al verbonden,
deel van een totaliteit,
waarin hij zichzelf toch kan zijn,
geleid door klank en vorm
en kleur tot de stroom van tijd vervliedt,
wordt hij eerst zich tot werkelijkheid,
bij het bereiken van het schijnbaar niet.

Zo kan het ook en hiermee sluiten wij het verenigingsjaar. In het begin van het nieuwe jaar hopen wij nog enkele malen aandacht te wijden aan nieuwe geestelijke krachten die in vele aspecten sterker kenbaar worden en, naar wij veronderstellen, tegen het einde van dit kalenderjaar, kenbaar op zullen treden.

Goedenavond.

d.d. 28 juli 1972

Ons eerstvolgend nummer verschijnt rond 8 september. Red.